

Kartläggning av modersmålsarbetet i Rinkebys kommunala förskolor 2005

Slutrapport för kartläggning av
modersmålsarbetet i Rinkebys
kommunala förskolor

Stockholms stad 2005

Kompetensfonden

SLUTRAPPORT FÖR

Kartläggning av modersmålsarbetet i Rinkebys kommunala förskolor 2005

Kartläggningen är gjord med stöd av Stockholms stads kompetensfond
projektnummer 633-193

Kartläggningen och rapporten är gjord av Kristina Höök
Biträdande förskolechef Treklövern's förskoleenhet Rinkeby

BAKGRUND

I en stadsdel som Rinkeby har arbetet med barnens modersmål en oerhört stor betydelse, samtidigt som det är oerhört svårt att organisera så att alla blir belåtna. Det handlar givetvis till viss del om vilka resurser som finns att omvandla till modersmålstöd. Under storstadssatsningen fick förskoleverksamheten extra medel som gjorde att vi kunde anställa fler modersmålspedagoger. När nu satsningen har upphört har vi tvingats att minska antalet modersmålspedagoger. De senaste åren har stadsdelen haft en överkapacitet på förskoleplatser, vilket har gjort att de ökade schablonerna till stor del har gått till att täcka kostnader för tomma platser. Nu beror inte alla problem på resursbrister. Med nästan 50 olika språk skulle det krävas en oerhörd organisation för att kunna ge alla barn ett modersmålstöd med god kvalitet. Syftet med denna kartläggning har varit dels att få en bild av nuläget, dels att fånga upp goda idéer som skulle kunna utveckla vår organisation och våra arbetssätt.

KARTLÄGGNINGSMETOD

Basen för kartläggningen har varit en enkät som alla arbetslag i de fem enheterna har besvarat under februari 2005. Enkäten bestod av frågor om barnens och pedagogerna olika språk, frågor om hur man arbetar med barnens modersmål, frågor om hur man ser på modersmålet och en uppmaning till att komma med förslag till förändring och utveckling. Enheternas förskolechefer har parallellt svarat på en enkät med kompletterande frågor. Under vårterminen har jag också hållit ögon och öron öppna för hur det talas om modersmål och på andra sätt passat på att samla ihop tankar och idéer. Jag har använt mig mycket av språkteamet där det finns representanter för alla enheter för att klargöra några av enkätsvaren och för att få feedback på mina reflektioner.

STATISTIK

Så här såg det ut i stadsdelens förskolor februari 2005.

	födelseår	-99	-00	-01	-02	-03	-04	summa barn
Somaliska		47	43	42	40	28	1	201
Arabiska		27	45	34	31	29		166
Turkiska		27	33	26	35	21	1	143
Svenska		15	22	17	12	14		80
Kurdiska		20	14	21	15	10	1	81
Serbokroatiska/bosniska		6	15	11	9	11		52
Spanska		11	11	7	16	6	1	52
Grekiska		7	12	9	14	8		50
Romanes		10	8	6	7	1		32
Tigrinja		5	7	7	2	7		28
Bengali		2	6	4	3	5		20
Finska		1	5	7	4	3		20
Persiska		1	5	2	4	1		13
Syrianska		1	3	5	1	3		13
Ryska			3	3	1	2		9
Engelska				2	4	3		9
Polska		2	2	1	2			7
Berbiska		1	1	1	1	1		5
Wollof			3	1				4
Baluchi		1	1		1			3
Rumänska		1			2			3
Albanska		1	1			1		3
Thailändska				1	2			3
Pastjo		1		1				2
Malajiska			1		1			2
Franska					1	1		2
Dialekt från Ghana				1		1		2
Kinesiska		2						2
Hindi				1		1		2
Luganda				1				1
Tyska						1		1
Uiguriska						1		1
Amharinya					1			1
Hausa					1			1
Italienska				1				1
Patanesiska			1					1
Singhala				1				1
Keldani			1					1
Mandinka				1				1
Punjabi				1				1
Urdu			1					1
Lukonzo					1			1
Arameniska				1				1
totalt antal barn		189	244	216	211	159	4	1023

92 barn är dubbelregistrerade eftersom de har två förstaspråk	-92
6 barn är trippelregistrerade eftersom de har tre förstaspråk	-12
totalt antal barn i februari	919

fördelade på enheter

Gamlebyplan	236
Askeby/bredby	174
Kvarnlyckan	208
Fyrklövern	132
Treklövern	169

ca 20 barn har endast svenska som förstaspråk
antal flerspråkiga barn inom förskoleverksamheten är alltså cirka 900

Dessa 900 barn är fördelade på 59 avdelningar.

Antalet språk ser ut att vara 43. Nu är det något fler eftersom jag inte har delat upp kurdiska, arabiska och serbokroatiska i flera språk. Anledningen till detta är att jag tycker att det är en fördel att kunna se hur stora dessa språkgrupper är i förhållande till andra språk. En annan anledning är att det inte är så enkelt att dela upp dessa språk eftersom de har ett ganska komplicerat förhållande mellan dialekter och mellan hög- och lågspråk. Det finns också skillnader som blivit viktigare än tidigare på grund av politiska motsättningar.

Så här fördelas modersmålet bland pedagogerna på avdelningarna.

språk	antal pedagoger som talar respektive språk
svenska	86
finska	24
spanska	13
arabiska	10
turkiska	8
somaliska	7
serbokroatiska/bosniska	7
grekiska	7
persiska	4
syrianska	4
kurdiska	3
tigrinja	2
engelska	2
rumänska	2
ungerska	2
kinesiska	1
bengali	1
isländska	1
franska	1
toruba	1
ryska	1
tyska	1
lettiska	1

En hel del av dessa pedagoger kan ytterligare språk, men eftersom det inte framgår tillräckligt tydligt i enkätsvaren om det är ett andraspråk inom familjen eller om det är ett främmande språk, alltså inlärt i skolan har jag inte tagit med dessa språk. Förutom avdelningspedagoger finns för närvarande två modersmålspedagoger på somaliska och en på turkiska. Dessutom finns det flerspråkig personal bland ledningspersonal och ekonomibiträden.

Att ange hur många barn som får modersmålsstöd är inte enkelt, eftersom arbetslagen har olika uppfattningar om vad som är modersmålsstöd. Om man räknar de barn som får modersmålsstöd på modersmålsavdelningar eller av modersmålspedagoger och avdelningspedagoger på den egna avdelningen, blir antalet barn som får modersmålsstöd ca 300 barn, alltså knappt 35% av de flerspråkiga barnen. Dessa former av modersmålsstöd har jag i fortsättningen kallat för aktivt modersmålsstöd. Nu är det fler än 300 barn får modersmålsstöd genom att många förskolor samarbetar och använder flerspråkiga pedagoger exempelvis genom att organisera sagostunder. Det verkar emellertid osäkert i hur hög grad detta fungerar och man kan också fråga sig om detta samarbetet är i så pass stor omfattning att man kan kalla det för modersmålsstöd.

SPRÅKGRUPPER

I enkäten har jag använt språkforskningens begrepp förstaspråk för modersmål och andraspråk för språk som kommer in senare exempelvis som ett majoritetsspråk. Detta har ställt till med en del problem. Några arbetslag har tolkat begreppet förstaspråk som barnen starkaste språk. I den mån jag har upptäckt detta har justerat detta. Dessa olika tolkningar skulle man kunna tolka som att det finns brister hos pedagogerna i kunskaper om flerspråkighet. Men man skulle också kunna se det som att det inte är så enkelt att ringa in barnens språk i ett flerkulturellt område som Rinkeby. Det finns exempelvis stora skillnader mellan olika språkgrupper. Detta är en av anledningarna till att jag har delat upp en del av redovisningen utifrån olika språk. Jag vill också se hur de prioriteringar som tidigare har gjorts finns kvar och se om det finns några tydliga skillnader i behoven mellan språkgrupperna. Det är inte min mening att ställa olika grupper mot varandra eller att föreslå att man ska ta från de rika och ge till de fattiga, eftersom det i princip inte finns någon överkapacitet för någon grupp.

somaliska

201 barn har somaliska som första språk och det är därmed den största språkgruppen. Detta kan verka förvånande, eftersom vi har tappat många somaliska barn till privata förskolor. Vi glömmer lätt att 200 somaliska barns föräldrar ändå har valt de kommunala förskolorna. Det finns somaliska barn på 48 avdelningar. Den somaliska gruppen är den mest renodlat enspråkiga gruppen av de större språkgrupperna. Endast tre barn har ytterligare ett förstaspråk svenska eller arabiska.

23 barn får modersmålsstöd på de två somaliska modersmålsavdelningarna på Gamlebyplan. Föräldrarna är mycket nöjda förutom att några skulle vilja ha ytterligare en somalisktalande pedagog. Efterfrågan på dessa platser är enligt förskolechefen stabil. Ytterligare 66 barn på 19 avdelningar får stöd av två ambuleringande modersmålspedagoger som arbetar heltid respektive 16 timmar/vecka. Förutom på modersmålsavdelningarna har fem avdelningar somalisk avdelningspersonal. 24 barn får stöd av dessa pedagoger på den egna avdelningen eller genom samarbete med modersmålsavdelningen. Detta betyder att 56% av de somaliska barnen får aktivt modersmålsstöd vilket är avsevärt högre än genomsnittet. Av övriga barn får många stöd genom samarbete med grannavdelningar i form av sagostunder o.d. Det är alltså relativt få somaliska barn i förhållande till den somaliska gruppens storlek som är helt utan modersmålsstöd. Nu är ju den somaliska gruppen stor, så det är ändå många barn som inte får

modersmålsstöd. I några fall beror detta på föräldrarnas val medan andra skulle önska mer. Det borde finnas möjligheter att med bättre matchning öka andelen barn som får modersmålsstöd något. En av de fem avdelningar som har somalisktalande personal har exempelvis inga somaliska barn, medan grannavdelningarna som saknar somalisktalande personal istället har somaliska barn!

arabiska

Det andra största språket är arabiska. 166 barn har arabiska som modersmål. De är fördelade på 49 avdelningar. För denna grupp finns för närvarande varken modersmålsavdelning eller ambulering modersmålspedagoger. Av avdelningspedagogerna har 9 arabiska som modersmål. Om uppgifterna stämmer har alla utom en barnskötarutbildning. 33 barn går på de 8 avdelningar där dessa pedagoger arbetar. 20 % får alltså aktivt modersmålsstöd vilket är lägre än genomsnittet. Övriga avdelningar i enheterna Gamlebyplan och Kvarnlyckan, där dessa pedagoger arbetar, använder till viss del dessa pedagoger i gemensamma sagostunder o.d.

Det som komplicerar bilden är att det arabisktalande området är stort och att det därför är mycket stor skillnad mellan olika dialekter mellan exempelvis Nordafrika och Mellanöstern. Det är också stor skillnad mellan hög- och lågarabiska. Det är alltså inte säkert att barn förstår det språk som modersmålspedagogen talar, men det beror också på hur pass språkmedvetna och lyhörda pedagogerna är.

De är alltså relativt få arabisktalande barn som får ett aktivt modersmålsstöd. Några fler skulle kunna få stöd genom en bättre matchning, men det skulle ändå inte räcka. Tre enheter saknar i princip helt pedagoger som talar arabiska. Flera avdelningar har uppgett att det finns en stor efterfrågan på arabiskt modersmålsstöd. Jag har inte tillräckligt underlag för att bedöma om den arabiska gruppen skulle ha några speciella problem.

turkiska

143 barn har turkiska som modersmål. De är fördelade på 46 avdelningar. För denna grupp finns för närvarande ingen modersmålsavdelning, men en enhet har en ambulering modersmålspedagog på halvtid. Hon ger modersmålsstöd till 24 barn på fem avdelningar. Av avdelningspedagogerna har 8 turkiska som modersmål varav en har förskolläraryt utbildning. Dessa pedagoger finns på Treklövern, Gamlebyplan och Kvarnlyckan. 16 barn går på avdelningar med turkisktalande pedagoger. 28 % av de turkiska barnen får alltså aktivt modersmålsstöd. Ytterligare några barn får ett visst stöd genom samarbete mellan avdelningarna. På två av avdelningarna med turkisktalande pedagoger saknas turkiska barn helt.

Det turkisktalande området är visserligen mindre än det arabiska men problemen med dialektala skillnader är likartade. Det har funnits en föreställning om att många turkisktalande barn skulle ha problem med att utveckla sina språk. Jag vet inte om detta har förändrats. Det finns relativt många turkiska föräldrar som inte vill ha modersmålsstöd till sina barn. Man tycker att det svenska språket är viktigast. Detta skulle kunna bero på egna dåliga erfarenheter att inte få möjlighet att lära sig svenska och/eller på att många turkiska familjer har bott länge i Sverige och därför är inne i en period med språkbyten.

svenska

Ca 80 barn har svenska som första språk. Det är en för mig överraskande hög siffra. Nu kan den vara något för hög eftersom några pedagoger har tolkat förstaspråk som barnets starkaste

språk. I de fall då detta har varit uppenbart har jag justerat detta. Att denna grupp är så pass stor kan bero på att många familjer står inför ett språkbyte. Av de 80 svensktalande barnen har inte mindre än 75 % ytterligare ett eller två förstaspråk.

Eftersom andelen pedagoger med svenska som förstaspråk är i majoritet och de flesta flerspråkiga pedagoger talar bra svenska får man anta att denna grupp får tillräcklig stimulans. Ett vanligt önskemål hos föräldrar är att det ska finnas pedagoger med svenska som första språk på avdelningen. Detta saknas på några avdelningar. Man kan förstå dessa önskemål eftersom en främmande brytning har betydelse för hur man blir bemött. Samtidigt vet vi att uttalet är det minst viktiga i språkutvecklingen.

kurdiska

81 barn har kurdiska som modersmål. Några arbetslag har angett vilket kurdiskt språk som barnen talar. Om man antar att fördelningen är samma på övriga avdelningar borde 2/3 vara soranitalande och övriga jämnt fördelat på baldini, feili och kurmanji. På Gamlebyplan finns en kurdisk modersmålsavdelning. Egentligen borde man hellre tala om en kurdisk grupp på avdelningen eftersom det dels finns barn med andra språk, dels kurdiska barn med ett annat kurdiskt språk än pedagogens. Det finns sammanlagt 11 kurdisktalande barn på denna avdelning varav 7 talar sorani. Det betyder inte att jag tycker att det är en dålig verksamhet. Pedagogerna är nöjda med det språkstöd de kan ge till främst de soranitalande barnen och de uppger att också föräldrarna är nöjda.

Av övriga kurdisktalande barn har fem haft turen att hamna på avdelningar med kurdisktalande pedagoger. Det finns två sådana förutom den pedagog som arbetar på modersmålsavdelningen. Detta gör att bara 15 % av de kurdisktalande barnen får ett aktivt modersmålsstöd. Lite mer matchning skulle kunna öka andelen barn som får modersmålsstöd, men långt ifrån täcka behovet.

serbokroatiska och bosniska

52 barn har bosniska eller serbokroatiska som modersmål. I februari gjordes den enda modersmålspedagogen övertalig av ekonomiska skäl. Det finns sammanlagt 7 pedagoger med bosniska, serbiska eller kroatiska som modersmål, vilket ju egentligen borde räcka. Eftersom det tidigare har funnits mycket goda möjligheter att få en modersmålspedagog på bosniska, har det inte gjorts några större matchningar. Därför är det i dagens läge bara 10 barn som går på avdelningar där det finns pedagoger som talar bosniska, serbiska eller kroatiska. Detta gör att 19 % får aktivt modersmålsstöd. Tidigare har flera barn fått modersmålsstöd genom den ambulerande pedagogen, trots att det har funnits en bosnisktalande pedagog på avdelningen, vilket kan tyckas något lyxigt jämfört med andra språkgrupper.

grekiska

50 barn har grekiska som förstaspråk. Av dessa går 32 på de två grekiska modersmålsavdelningarna. 64 % av de grekiska barnen får alltså sådant stöd. Dessa avdelningar har en jämn fördelning mellan svensktalande och grekisktalande pedagoger. Det blir därför naturligt att de svensktalande använder svenska och de grekisktalande använder grekiska med barnen. Föräldrarna är mycket nöjda med det språkstöd som barnen får. Förutom modersmålsavdelningarna finns det inom enheterna ytterligare fyra pedagoger med grekiska som modersmål. I inget fall arbetar dessa på avdelningar med grekisktalande barn. En viss matchning skulle vara möjlig i den mån föräldrar skulle önska detta.

spanska

52 barn har spanska som förstaspråk. Av dessa går 23 barn på en modersmålsavdelning. Denna avdelning har en majoritet av spansktalande pedagoger. De senaste åren har efterfrågan på platser på denna avdelning ökat något. Ungefär hälften av de spansktalande barnen går i blandade grupper. Av dessa barn har ca 10 barn en spansktalande pedagog på sin avdelning. Detta gör att 63 % av barnen får modersmålsstöd. Med respekt för föräldrars önskemål borde det vara möjligt att styra fler barn till sådana avdelningar eftersom det finns 12 spansktalande avdelningspedagoger utöver de fyra som arbetar på modersmålsavdelningen. Av de 16 spansktalande pedagogerna har 6 förskolläroinnehavare utbildning.

romanes

Arbetslagen har angett att 32 barn har romanes som modersmål. Av dessa barn har 15 barn ytterligare ett modersmål, oftast svenska men även polska, serbokroatiska och spanska. 11 av barnen modersmålsstöd på svenska och spanska, men de övriga barnen får för närvarande inget modersmålsstöd.

Det är svårt att veta hur pass stort behovet och önskemålen är om modersmålsstöd. Detta skulle vi behöva undersöka närmare. Ett problem med den romska gruppen är att det är svårt att få barnen till förskolorna. Kanske att en ökad kunskap om den romska kulturen skulle kunna öka motivationen hos föräldrar. Trots att den romska avdelningen på Knutbygården lades ner för flera år sedan söker sig många föräldrar dit. Även Kvarnlyckan har förhållandevis många romska barn. Det verkar som att ett gott rykte har en viss betydelse för att föräldrar ska våga sätta sina barn i förskolan.

tigrinja

28 barn har tigrinja som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas helt. Två avdelningspedagoger i Kvarnlyckans enhet har tigrinja som modersmål. På deras avdelningar finns inga barn med samma modersmål.

Det finns ett starkt önskemål bland föräldrarna om modersmålsstöd. En viss matchning till de avdelningar med tigrinjatalande pedagoger borde vara möjlig, men skulle ändå inte vara tillräckligt för att svara mot behoven och önskemålen.

bengali

20 barn har bengali som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas helt. Endast en avdelningspedagog har bengali som modersmål och där går ett av barnen.

Det finns ett starkt önskemål bland föräldrarna om modersmålsstöd. En viss ytterligare matchning borde vara möjlig, men inte tillräcklig för att svara mot behov och önskemål.

finska

20 barn har finska som förstaspråk. Av dessa går 16 på en modersmålsavdelning. Denna avdelningar har enbart pedagoger med finska som första språk. Om inte efterfrågan på platser ökar, blir det problem att fylla avdelningen hösten 2006 då flera av barnen börjar skolan. Av de andra 4 barnen går 1 på en avdelning med finstalande personal. Hela 85 % av de finska barnen får alltså modersmålsstöd. Sammanlagt 24 pedagoger har finska som modersmål och dessa pedagoger är fördelade på samtliga enheter. Alltså skulle alla finstalande barn kunna få modersmålsstöd om föräldrar önskar sådant.

persiska

13 barn har persiska som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas helt. Men det finns för närvarande fyra pedagoger på var sin enhet som har samma modersmål. En matchning skulle kunna täcka behov och önskemål.

syrianska

13 barn har syrianska som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas helt. Men det finns för närvarande fem pedagoger på tre enheter som har samma modersmål. En matchning skulle kunna täcka behov och önskemål.

ryska

9 barn har ryska som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas helt. tre av de rysktalande barnen har genom en lyckad matchning hamnat på en avdelning med en rysktalande förskollärare. Ytterligare tre barn har flera förstaspråk och får modersmålsstöd på grekiska.

engelska

9 barn har engelska som modersmål. Modersmålsgrupper och modersmålspedagoger saknas. Ett barn har hamnat hos en pedagog med engelska som modersmål, två barn har också svenska som modersmål och ett barn får grekiskt modersmålsstöd. Eftersom de flesta pedagoger kan någorlunda engelska bedömer jag att behovet för ytterligare modersmål som litet. En fråga är varför inte fler föräldrar har sökt sig till Europaenheten som ju har engelska som workshops.

polska

7 barn har polska som modersmål. Modersmålsgrupper, modersmålspedagoger och polsktalande avdelningspedagoger saknas. Två av barnen får däremot spanska som modersmålsstöd och ett av barnen har också svenska som förstaspråk.

berbiska

5 barn har berbiska som modersmål. Modersmålsgrupper, modersmålspedagoger och berberisktalande avdelningspedagoger saknas.

språk som talas av färre än fem barn

Förutom de språk som har beskrivits ovan finns det 25 olika språk fördelade på 41 barn. Endast ett av dessa barn, ett rumänskt barn har en pedagog med samma språk i sin förskola. Förutom franska, kinesiska, tyska finns dessa språk inte alls representerade bland pedagogerna. Några av de 42 barnen, ca 10 stycken, har ytterligare ett förstaspråk och får modersmålsstöd på detta språk.

SYNPUNKTER OCH IDÉER

behov

De flesta arbetslag och förskolechefer tycker att alla barn med ett annat förstaspråk än svenska ska få modersmålsstöd. I allmänhet menar man då stöd genom att barnen går på en modersmålsavdelning eller genom särskilt anställda modersmålspedagoger. Man tycker att den nuvarande fördelningen av detta modersmålsstöd inte är rättvist och i de flesta fall otillräckligt. Alla barn borde ha samma chans. Det är svårt att förklara för föräldrarna varför

vissa språk prioriteras. Dessutom vill man att modersmålsstödet ska ske parallellt med övrig verksamheten och att den ska planeras tillsammans med avdelningspersonalen. En timme här och där räcker inte utan det bör vara minst en dag per vecka.

Det finns några som ser det som en omöjlighet att ge alla barn modersmålsstöd på detta sätt. I genomsnitt är det 7 olika språk på avdelningarna och som mest 13 olika språk på en avdelning. Om nu inte alla barn kan få stöd måste det göras prioriteringar. Förslag på sådana är barn som talar små och udda språk, språksvaga barn, de yngsta barnen och under inskolningsperioden. Någon tycker att man ska ha modersmålsstöd tills svenskan kommer på samma nivå. Många ser möjligheter att använda flerspråkig personal mer.

Uppfattningarna om vad föräldrarna tycker varierar. Observera att jag inte har frågat föräldrarna direkt utan gått via avdelningspersonal och förskolechefer. Det finns en del föräldrar som tycker att svenskan är viktigare än modersmålet bland annat bland de turkiska föräldrarna, medan det finns stor efterfrågan på stöd i arabiska, tigrinja, bengali och kurdiska. Föräldrarna på modersmålsavdelningarna och där det finns tvåspråkig personal som använder sin språkresurs är i princip mycket nöjda. I allmänhet tar man reda på önskemålen vid inskolningen och föräldrasamtal, men det saknas gemensamma rutiner för att samla in sådana önskemål.

Varför är det då så viktigt med modersmålsstöd? Här talar pedagogerna och förskolecheferna om betydelsen för att barnen ska känna sig trygga i förskolan och betydelsen för att de ska kunna bygga upp en identitet. Man vill att barnen ska känna sig stolta över sitt ursprung. Många talar om modersmålets betydelse för att kunna lära sig svenska och andra språk. Vägen till svenska går genom modersmålet är ett vanligt uttryck. Några talar om att flerspråkighet i sig är en rikedom.

Ett fåtal arbetslag tar upp modersmålets betydelse för kunskapsinläring. Man talar om att både basen och det utbyggda språket behöver utvecklas. Någon talar om att modersmålet måste bli ett tankespråk inte bara ett känslspråk. Några skulle vilja få in modersmålet mer i tema/projektarbetet.

modersmålsavdelningar (tvåspråkiga avdelningar)

På modersmålsavdelningarna är man i stort sett mycket nöjda och stolta över sitt arbete. Man tycker att man kan ge barnen stora möjligheter att parallellt utveckla sina språk. Genom att barnen har samma språk blir barnen också resurser för varandra. De föräldrar som har sökt till dessa avdelningar är till största delen mycket nöjda. Efterfrågan till de spanska och somaliska avdelningarna verkar vara tillräckliga för närvarande. Däremot ser det i nuläget ut som om det kan uppstå tomma platser på den finska och de grekiska avdelningarna.

Det skiljer sig något mellan avdelningarna. På de grekiska och spanska avdelningarna finns pedagoger med modersmålet och svenska som förstaspråk. Det blir då naturligt att varje pedagog talar sitt förstaspråk. På så sätt får barnen båda språket parallellt. På den finska avdelningen har de två pedagogerna finska som modersmål. På de somaliska och kurdiska avdelningarna kan man säga att modersmålet är inbyggt genom att en pedagog talar somaliska respektive kurdiska. Den kurdiska avdelningen är speciell genom att det också finns barn med andra språk och andra kurdiska dialekter än pedagogens. Jag undrar varför denna avdelning kallas för modersmålsavdelning, men inte den turkiska i samma enhet som har liknande sammansättning.

Pedagogerna på modersmålsavdelningarna är alltså nöjda och tycker att man har en bra verksamhet. Man får emellertid en känsla när man läser deras enkäter att de känner sig lite ensamma och isolerade. Flera efterlyser kontakt med sitt språk och sin kultur i form av vänförskola i hemlandet, studieresor till hemlandet, litteratur, dataprogram, teater mm.

Det finns ett intresse i Gamlebyplans enhet att starta modersmålsavdelningar för de yngsta barnen på turkiska och arabiska.

ambulerande modersmålspedagoger

Just nu har stadsdelen tre ambulerande modersmålspedagoger vilka arbetar sammanlagt 76 timmar; 56 timmar på somaliska och 20 timmar på turkiska. Antalet timmar på avdelningarna varierar mellan 0,75 - 4 timmar i veckan.

När det talas om modersmålsstöd verkar man, förutom modersmålsavdelningar, ofta mena just stöd genom ambulerande pedagoger. Antalet modersmålspedagoger ligger alltså mycket långt ifrån det de flesta arbetslag och förskolechefer skulle vilja ha. Man vill dessutom ha kvalitet på detta arbete i form av modersmålspedagoger med grundläggande pedagogiska utbildning och kontinuerlig fortbildning samt genom att pedagogerna samarbetar och arbetar parallellt med avdelningspersonalen. Nu är det inte så att det helt saknas samarbete, men det är svårt att hinna eftersom varje pedagog har så många barn. En av de somaliska modersmålspedagogerna arbetar exempelvis med över 50 barn på 14 avdelningar. Det vanligaste arbetssättet verkar vara att man startar tillsammans och att modersmålspedagogerna sedan går ifrån den stora barngruppen ett tag.

flerspråkig avdelningspersonal

Många är inne på att avdelningarna måste använda denna resurs för att stödja barnens modersmål. På flera avdelningar verkar det självklart att pedagogerna använder sitt språk parallellt i det dagliga arbetet. Det är också vanligt på dessa avdelningar att den som talar barnets språk sköter inskolning och är barnets ansvarspedagog. Andra beskriver att de främst använder sig av den flerspråkiga personalen vid behov som exempelvis att förtydliga och översätta när någon inte förstår på samlingen och vid kontakten med föräldrarna. Det verkar som om det i många arbetslag finns en föreställning om att det skulle vara fel att utnyttja den flerspråkiga avdelningspersonalen till det arbete som egentligen modersmålspedagoger skulle göra.

Förskolecheferna uppger att de försöker eller har försökt styra barn till avdelningar med personal som talar samma språk. Här har man haft varierande framgång och alla anser att det skulle kunna bli bättre.

annan flerspråkig personal

Till en viss del använder avdelningarna pedagoger på andra avdelningar och annan personal som kökspersonal. I ett par enheter har man ett mer organiserat samarbete mellan avdelningarna i form av sagostunder eller byte av pedagoger vissa tider på dagen. Organisationen av sagostunderna verkar inte alltid fungera som planerat. Ett annat exempel är att kokerskan äter frukost på en avdelning vissa dagar. För övrigt handlar utnyttjandet av flerspråkig personal om att ta med barnen när man hämtar maten, passa på när man möts på gården, låna in en pedagog när man vill göra språktest och ropa på hjälp när föräldrar inte förstår.

indirekt stöd

En viktig del i arbetet med att stödja barnens modersmål är att ge föräldrar råd och stöd. Många menar att de ständigt uppmuntrar föräldrar att tala sitt modersmål. De skulle gärna vilja att föräldrarna också fick höra detta från andra exempelvis föreläsningar. Nu har många familjer bott länge i Sverige vilket gör att språkvalen blir annorlunda än för nyanlända familjer. För att kunna ge dessa familjer bra stöd behövs mer fortbildning så att man kan möta varje familj utifrån deras situation.

Några arbetslag har idéer om att använda föräldrarna mer aktivt i arbetet i förskolan i form av sagostunder och kulturdagar. Ett förslag är att till och med betala för sådana tjänster

Många pedagoger ser det som viktigt att vara positiv till flerspråkighet i allmänhet. Man uppmuntrar exempelvis barnen att tala sitt modersmål. Man menar att om man får barnen att använda sitt förstaspråk i leken med de andra barnen så blir barnen resurser för varandra. Många pedagoger försöker att själv lära sig några ord och kanske en sång på barnens förstaspråk, man besöker bibliotekets sagostunder, man spelar in band med sagor på barnens språk med mera. Många skulle vilja ha hjälp med material som ordlistor, dataspel och inspelade sagor. Och man vill ha mer kultur i form av teater musik

Någon föreslår mer samarbete med skolan. Vore det inte ett utmärkt sätt för skolbarn att använda sitt modersmål genom att läsa sagor eller spela teater för förskolebarn?

utbildning

Den allmänna uppfattningen är att 20-poängaren är en bra utbildning, men för att alla förskollärare ska kunna gå bör den ligga på dagtid och vara vikarieberättigad. Dessutom måste det finnas liknande utbildning för barnskötare och framförallt för modersmålspedagogerna och de flerspråkiga pedagogerna. För flerspråkiga pedagoger har ett stöd i form av handledning dragit i gång vilket har varit mycket uppskattat. Alla pedagoger behöver också kontinuerlig påfyllning i form av föreläsningar och kurser. Några vill ha mer av aktuell forskning. Det finns också en efterfrågan på språkkurser som att utveckla sin svenska. Många flerspråkiga säger sig behöva en påfyllning även på sitt förstaspråk. Dessutom finns det pedagoger som skulle kunna tänka sig att studera främmande språk som arabiska.

FÖRSLAG PÅ FÖRÄNDRINGAR OCH UTVECKLING

en gemensam policy

Utifrån kartläggningen och utifrån läroplanens skärpning med ett strävansmål för arbetet med modersmålet, borde det allra viktigaste vara att ta fram en gemensam policy för förskolornas arbete med barnens modersmål. Vi behöver för det första vara tydligare med vad vi menar med modersmålsstöd. Många arbetslag arbetar med ett indirekt stöd via föräldrar och genom att på olika sätt uppmuntra barnens flerspråkighet och detta är givetvis mycket bra. Frågan är om man kan kalla detta modersmålsstöd dels utifrån läroplanens krav, dels utifrån föräldrars föreställningar och förväntningar. Samma gäller egentligen också sagostunder och liknande. Hur pass omfattande bör det vara för att man ärligt ska kunna tala om att barnen ska få utveckla sitt förstaspråk i förskolan? Skulle det vara ärligare att tala om dessa arbetsätt som stöd för flerspråkighet. Och hur ska vi förhålla oss till barnens möjlighet till att använda sitt förstaspråk i sitt kunskapssökande? Det är ju mycket få som har berört just detta i enkätsvaren.

En mycket viktig fråga är föräldrarnas önskemål och ansvar. Bör vi ha ett gemensamt ansökningsförfarande? Hur ska detta i så fall se ut? Hur ska vi motivera avslag? Vem ska avgöra vilka som får stöd? Om vi bestämmer oss för att vidga begreppen modersmålsstöd till att allmänt stödja flerspråkighet, hur ska man kunna söka sådant? Och hur gör vi med barnen, när föräldrarna inte söker modersmålsstöd? En viktig fråga är hur vi ska förhålla oss om föräldrar säger nej till en förskola där det finns modersmålsstöd på grund av att det exempelvis är för långt. Om de väljer en annan förskola, ska de ändå ha möjlighet att söka modersmålsstöd? Skulle ett strikt ansökningsförfarande till och med kunna vara till en nackdel för den viktiga dialogen om språk mellan pedagoger och föräldrar? Skulle ett alternativ till ett strikt ansökningsförfarande kunna vara att ta fram en gemensam struktur för språksamtalen?

Den allra viktigaste frågan är givetvis hur vi ska prioritera modersmålsstödet mellan barnen. Ska vi ha en organisation som gör att så många barn som möjligt får stöd? Eller ska vi se mer till behoven och i så fall vilka behov? Är det över huvud taget möjligt att prioritera bort något med tanke på läroplanens nya strävansmål? Detta måste ställas mot det faktum att det finns nästan 50 språk bland de 900 barnen och att 25 av dessa språk talas av färre än 5 barn.

Givetvis behöver enheterna inte ha samma policy för allt, men då ska det framgå tydligt att detta är okej.

SÅ HÄR SKULLE ARBETET KUNNA FORTSÄTTA

inom ordinarie verksamhet	Inom ett eventuellt kompetensfondsprojekt
Att ta fram en gemensam policy och mål för förskoleverksamhetens modersmålsstöd bör göras oavsett ett eventuellt projekt. Detta bör vara ett ansvarsområde för ledningsgruppen dvs verksamhetschef, förskolechefer, utvecklingsledare och språkpedagog. Detta arbete skulle kunna göras parallellt med utformningen av nästa års åtaganden. På så sätt blir det automatiskt dialoger med politiker, brukare och medarbetare. Det borde också vara möjligt och önskvärt att vidga dialogen till föräldrarådet od. Det är också viktigt att ta del av erfarenheter från andra stadsdelar och kommuner samt att ta del av aktuell forskning.	Arbetet med en gemensam policy bör också kunna ingå i projektet som en fortsättning på kartlägningsprojektet. Det är viktigt att de som kommit fram vid kartläggningen tas till vara och det är viktigt att det finns en gemensam policy som grund för övriga insatser. Det borde också vara ett intresse för den övriga staden att ta del av policyarbetet

modersmålsavdelningar och modersmålsgrupper

I enkätsvaren får man en tydlig bild av modersmålsavdelningarna som en uppskattad verksamhet. Bortsett från dubbla kostnader för en del material kostar ju inte modersmålsavdelningarna något extra jämfört med blandade avdelningar, ändå ger verksamheten ett modersmålsstöd med hög kvalitet. För de finska, grekiska och spanska språkgrupperna skulle man på sätt och vis kunna betrakta avdelningarna som basen för modersmålsarbetet på respektive språk. Detta skulle kunna utvecklas ännu mer. Avdelningarnas status skulle kunna höjas mer genom en tydligare marknadsföring och genom att lyfta upp arbetet på olika sätt. Skulle inte modersmålsavdelningarna exempelvis kunna vara småbanker för material på respektiver språk?

För att få mer modersmål utan så mycket mer kostnad och för att få fler baser enligt ovan skulle man kunna starta några fler modersmålsavdelningar. På Gamlebyplan finns exempelvis ett intresse för att starta sådan verksamhet på arabiska och att återställa den turkiska avdelningen. Man har idéer om att dessa avdelningar främst skulle var för de yngsta barnen. Sedan skulle man kunna ha blandade avdelningar för femåringarna, men med utnyttjande av småbarnsavdelningarnas pedagoger till exempelvis sagostunder och temaarbeten. Eftersom det finns arabisktalande respektive turkisktalande pedagoger inom enheten skulle detta kunna organiseras relativt snart.

De flesta språkgrupper är tyvärr för små för att man ska kunna starta modersmålsavdelningar. Här skulle man kunna tänka sig en grupp i gruppen på det sätt som den kurdiska avdelningen på Gamlebyplan fungerar idag. På avdelningarna skulle ungefär en tredjedel av barnen ha samma språk och så skulle det finnas en pedagog med samma språk. Detta skulle kunna dras igång successivt, till en början med befintlig personal och om det slår väl ut genom viss omorganisation av personal och eventuella nyanställningar. En fördel med detta skulle vara att antalet språk på varje avdelning på sikt skulle minskas. När underlaget för rena modersmålsavdelningar minskar som för den finska avdelningen skulle de kunna övergå till denna modell med en grupp i gruppen.

SÅ HÄR SKULLE ARBETET KUNNA FORTSÄTTA

Inom ordinarie verksamhet	Inom ett eventuellt kompetensfondsprojekt
<p>Ansvar för att organisera, marknadsföra och stödja modersmålsavdelningar och grupper bör givetvis ligga hos förskolecheferna och ledningsgruppen.</p> <p>Att utöka antalet modersmålsavdelningar och grupper borde kunna ske relativt snart där det finns intresse och lämpiga pedagoger.</p>	<p>Genom att på olika sätt dra in modersmålsavdelningarna i projektet skulle man kunna lyfta upp detta goda arbete och sprida det. Detta skulle kunna göras genom att starta ett nätverk mellan modersmålsavdelningar/grupper, genom att erbjuda arbetslagen påfyllning av kunskap genom exempelvis studiebesök, studieresor mm samt genom att pedagoger får möjlighet att dokumentera goda arbetsätt</p>

matchningar av barn till flerspråkiga pedagoger

Det finns inom enheterna en till stor del outnyttjad resurs i form av ett stort antal flerspråkiga pedagoger. Med en bättre matchning skulle ett stort antal barn kunna få modersmålsstöd. Det vill säga rent tekniskt ser det ut på detta sätt. Nu kan man inte flytta om barn hur som helst och man kan inte heller flytta pedagoger eller förvänta sig att de plötsligt ska kunna använda sin flerspråkighet. Här behöver vi lägga upp långsiktiga strategier och erbjuda kompetensutveckling och annat stöd.

En viktig fråga är i hur stor grad denna matchning ska göras. Ska vi arbeta för att matcha så många som möjligt av de barn som redan är inskrivna och alltså göra en omfattande omflyttning av barnen. Eller ska vi nöja oss med att se till att nya barn styrs mot avdelningar där det finns personal med samma språk. Eftersom det har funnits en överkapacitet de senaste åren på förskolplatser så har det varit relativt få sådana matchningar. Målet har varit att få barn till de olika förskolorna till varje pris. Förhoppningsvis blir balansen nu bättre mellan efterfrågan och antalet platser, vilket skulle kunna gynna fler matchningar. Hur mycket arbete för sådana matchningar kan läggas på medborgarkontoret? Skulle man kunna arbeta fram något enkelt listsystem på var de flerspråkiga pedagogerna finns?

Om vi nu lyckas genomför fler matchningar, hur ska vi sedan agera när personal som talar barnens modersmål slutar? Ska man då försöka få tag på pedagoger som behärskar samma språk? Ska det kanske finnas vissa tjänster där det finns krav på specifika språkkunskaper?

Det finns alltså massor av frågor att fundera över inom detta område. Men det är viktiga frågor att ta ställning till eftersom en ökad matchning/styrning skulle kunna tillföra ett ökat modersmålsstöd av mycket god kvalitet till en relativt liten extra kostnad.

SÅ HÄR SKULLE ARBETET KUNNA FORTSÄTTA

inom ordinarie verksamhet	Inom ett eventuellt kompetensfondsprojekt
Detta är givetvis ett arbete främst för ledningsgruppen och de enskilda förskolorna och det har stark anknytning till arbetet med att ta fram en gemensam policy. Det är exempelvis viktigt att bryta föreställningarna att modersmålsstödet främst ska skötas av speciellt anställda pedagoger. För att en ökad matchning ska kunna ske behövs långsiktiga strategier och en prioritering av flerspråkiga pedagoger vid fortbildning	Att stödja de flerspråkiga pedagogerna skulle kunna vara en del inom projektet, kanske till och med det allra viktigaste. Detta skulle kunna göras genom att erbjuda flerspråkiga pedagoger handledning och nätverk.

modersmålspedagoger

Att ha ambulering modersmålspedagoger är en kostsam lösning jämfört med modersmålsavdelningar, modersmålsgrupper och ett bättre utnyttjande av flerspråkig avdelningspersonal. Det är inte bara kostsamt i antal personer. Det krävs en bra organisation för att stödet ska få sådan kvalitet som efterfrågas, exempelvis att arbetet ska ske i nära samverkan med avdelningspersonalen. Ändå är det ett stöd som behövs för att så många barn som möjligt ska få modersmålsstöd. För att få resurser till de mindre språkgrupperna måste vi antagligen vända på föreställningarna att flerspråkig avdelningspersonal bara ska utnyttjas när det saknas modersmålspedagoger. Istället borde man se särskilt anställda modersmålspedagoger som ett komplement när det inte finns modersmålsavdelningar och de flerspråkiga pedagogerna inte räcker till.

Även för detta stöd skulle det behövas en starkare styrning av barnen till vissa förskolor. Med ett så stort behov av modersmålsstöd inom stadsdelen, verkar det orimligt att låta pedagoger arbeta med enstaka barn utspridda på flera förskolor. Men även för barnens skull är det i de flesta fall en stor fördel om det finns fler barn med samma språk. Detta är även en önskan från föräldrar. För avdelningarna skulle en hårdare styrning innebära färre språk och därmed färre pedagoger att samverka med.

Ett utökat modersmålsstöd med fler modersmålspedagoger handlar inte bara om att få mer resurser. Hur ska man få tag på pedagoger när det i vissa fall bara rör sig om några timmar i veckan? Skulle vi kunna samarbeta med skolan, andra stadsdelar, invandrareföreningar, tolkförmedlingar mm? Många invandrargrupper har exempelvis lördagsskolor, skulle de kunna hjälpa oss?

Ett alternativ är att släppa kraven på att modersmålspedagogerna ska samverka med avdelningarna och lägga stödet utanför förskolornas ordinarie verksamhet. Ett udda förslag är att organisera modersmålsstödet i form av workshops på samma sätt som engelska språket

leks in inom europaenheten. Detta strider egentligen mot synpunkterna på att modersmålsstödet ska integreras i verksamheten, men det är ändå intressant. Arbetet med engelska i form av workshops sker givetvis inte helt fristående från avdelningarna, utan samarbetet är utformat på ett annat sätt. Kanske att man skulle kunna prova detta i mindre skala i någon förskola. Varför inte på arabiska som ju också är ett världsspråk eller på turkiska? Den turkiska gruppen är intressant i detta sammanhang eftersom det i många familjer är språkbyten på gång.

SÅ HÄR SKULLE ARBETET KUNNA FORTSÄTTA

inom ordinarie verksamhet	Inom ett eventuellt kompetensfundsprojekt
En eventuell ökning av antalet modersmålspedagoger hänger till stor del samman med de resurser förskoleverksamheten får. Därför är det lämpligt att ta upp denna fråga i samband med nästa års budgetarbete. En viktig fråga är om resurserna för modersmålspedagogerna fortfarande ska vara utlagda på enheterna.	Vi vill i princip inte ha resurser för ökat modersstöd från kompetensfonden eftersom detta inte löser problemen på sikt. Den del av ett eventuellt ökat stöd som skulle kunna ingå i projektet är hur man ska organisera stödet för de mindre språkgrupperna. I kartläggningen finns en del idéer som skulle kunna prövas som samverkan med skolan, workshops, att använda föräldrar mm.

utbildning

Det finns som tidigare redovisats ett stort önskemål om fortbildning av olika slag. Samtidigt måste erbjudandena vara rimliga. Det prioriteringar som alltså måste göras bör hänga ihop med övriga satsningar. En sådan skulle kunna vara handledning och annat stöd till flerspråkig personal. En god idé är att när nu språkteamet omorganiserar, istället starta ett nätverk med språk som tema.

De kommande åren kommer alla arbetslag att få utbildning i pedagogisk dokumentation. Detta kommer att ingå i det ordinarie utvecklingsarbetet. Inom projektet skulle man kunna titta närmare på hur pedagogiska dokumentation skulle kunna användas för att stödja barnens flerspråkighet? Hur kan man exempelvis använda pedagogisk dokumentation för att göra språkutvecklingsanalyser? Och hur använder man sedan resultaten för att stödja barnens kunskapsutveckling. Skulle det exempelvis vara möjligt att följa några arbetslag i deras tema- och projektarbete för att se hur man kan få in modersmålet? En del i projektet skulle kunna vara att utveckla den tekniska delen av pedagogisk dokumentation, för att på sikt underlätta arbete för pedagogerna

Språkfrågor är viktiga för många föräldrar. Även om man kanske inte borde kalla stöd till föräldrar för modersmålstöd är det oerhört viktigt. Genom kartläggningen har jag fått bekräftat att situationen ser mycket olika ut för olika språkgrupper. Även om modersmålet är viktigt, så går det inte att ge föräldrar generella råd som att alltid tala modersmålet. För att kunna möta föräldrar behöver många pedagoger mer fortbildning om flerspråkighet. Ett sätt att få sådan fortbildning är att samverka mer med föräldrar. Detta är en samverkan som till viss del skulle kunna ske övergripande i stadsdelen eller att någon enhet får mandat att prova sig fram. En form skulle kunna vara träffar med en inledande kort föreläsning och sedan efterföljande samtal i mindre blandade grupper.

SÅ HÄR SKULLE ARBETET KUNNA FORTSÄTTA

inom ordinarie verksamhet	skulle kunna ingå i ett fortsatt projekt
---------------------------	--

<p>Förskoleverksamheten håller just på att ta fram ett treårsprogram för utvecklig och förändring där givetvis som alltid språk är en viktig del. Det är viktigt att hålla kvar detta program som en bas även för ett eventuellt kompetensfondsprojekt.</p>	<p>Vi vill alltså inte att ett eventuellt kompetensfondsprojekt ska konkurrera om pedagogernas tid utan ser detta projekt mer som en möjlighet att samverka i olika former för att ta del av andras erfarenheter och kunna föra ut egna. Detta skulle kunna ske genom nätverk i olika former exempelvis för olika grupper enligt ovan, ett mer övergripande som till viss del skulle kunna ersätta det gamla språkteamet samt att verka för att ingå nätverk med andra stadsdelar och kommuner. Ett utvecklingsområde skulle kunna vara att se hur pedagogisk dokumentation kan vara stöd för språkarbetet exempelvis för att utveckla språkutvecklingsanalyserna och för att stödja barnens kunskapssökande genom modersmålet. Ett annat område som skulle kunna ingå i projektet är att utveckla former för en dialog med föräldrar om språkets betydelse. Detta skulle både kunna ske både övergripande exempelvis via föräldrarådet och genom initiativ från speciellt intresserade arbetslag/förskolor.</p>
---	--

Övrigt

Många efterlyser material och kultur. Det har satsat en hel del på material av olika slag under årens lopp, men saker och ting verkar ha en tendens att gå upp i rök. Om vi enligt ovanstående förslag skulle öka andelen modersmålsavdelningar och grupp i gruppen avdelningar (se ovan) skulle man kunna tänka sig att lägga ett visst ansvar för gemensamt material på dessa avdelningar/grupper. För de språk som saknar modersmålsavdelning/grupp skulle man kunna ge några pedagoger ansvaret för att samla material på liknande sätt eller samla material i ett eventuellt kulturcentrum..

I samband med nedläggningen av Västerbybackes förskola har det kommit upp en intressant idé att bygga upp ett kulturcentrum av något slag i delar av lokalen. Det man måste se upp med är risken för att isolera Rinkebys barn ännu mer från övriga staden. Det kulturutbud som skulle kunna erbjudas där, bör ses som ett komplement eller ett tillägg till att utnyttja stadens kulturutbud. Eller tänk om Rinkeby skulle kunna bli en tillgång för andra! Många stadsdelar som arbetar Reggio Emiliainriktat har satsat på bild. Tänk om vi istället skulle satsa på teater! Om man ska start ett sådant centrum bör det ske i samverkan med föräldrar så att vi inte gör ytterligare saker för invånarna istället för tillsammans.

inom ordinarie verksamhet	stadsdelsförnyelsen	skulle kunna ingå i ett fortsatt projekt
En satsning på ett kulturellt centrum ryms knappast inom ordinarie budget. Däremot skulle en satsning på material till eventuella	Det finns idéer om att söka pengar från stadsdelsförnyelsen till att utveckla ett kulturellt centrum.	För kompetensprojektets del handlar en eventuell satsning på ett kulturellt centrum om att till att detta projekt inte läggs vid sidan om utan integreras med övriga

<p>”materialbanker” kunna rymmas inom förskoleverksamhetens budget. Detta hänger givetvis ihop med andra prioriteringar.</p>		<p>insatser. Att utveckla modersmålsavdelningarna/ grupperna till ”materialbanker” på respektive språk och att arbeta för liknande ”materialbanker” för de språk som inte har modersmålsavdelningar/ grupper skulle till viss del kunna ingå i projektet.</p>
--	--	---

Det finns en del idéer och förslag från arbetslagen som inte har tagits upp som förslag i denna redovisning. Till viss del beror det på att de är för allmänt hållna och nästan liknar önskelistor. Av erfarenhet vet vi att det inte är någon idé att göra insatser som sedan inte kan fortsätta speciellt om man inte dokumenterar och på något sätt tar fram resultat. Ett sådant förslag är att satsa mer på de yngsta barnen och se vad det får för resultat. En sådan satsning behöver mer tid och den behöver samarbetspartners som språkforskningsinstitutet.

En speciell grupp är de romska barnen. De får i dagens läge inget modersmålsstöd och det finns ett antal förskolebarn som vi inte når med förskoleverksamhet. Det finns en del romska projekt både i staden som kulturförvaltningens projekt *Romer I Utbildning* som vi skulle kunna ta lärdom från och även i viss mån samverka med. Detta skulle vi kunna titta närmare på.

sammanfattning av de förändringar och den utveckling som behövs göras av modersmålsstödet inom den ordinarie verksamheten

1. ta fram en gemensam policy med riktlinjer och mål för förskoleverksamhetens modersmålsstöd
2. ta fram en handlingsplan för en successiv utökning av antalet modersmålsavdelningar och grupper samt för stödet och marknadsföringen av både befintliga och nya modersmålsavdelningar och grupper
3. ta fram en handlingsplan med långsiktiga strategier för en ökad matchning mellan barn och pedagoger med samma språk
4. inför nästa budgetår överväga om det behövs och ryms en ökning av antalet modersmålspedagoger och ta fram en handlingsplan för organisationen av modersmålspedagogerna
5. informera medborgarkontorets personal om vår policy för modersmål och utveckla samverkansformer för bättre styrning
6. utveckla former för en dialog med föräldrar om språksituationen för Rinkebys förskolebarn
7. i det kommande treårsprogrammet för utvecklig och förändring prioritera modersmålsstödet exempelvis genom att ge stöd och kompetensutveckling till flerspråkiga pedagoger

sammanfattning av insatser inom ett eventuellt projekt med stöd från kompetensfonden

1. ge pedagoger stöd och kompetensutveckling genom nätverk samt ge nätverksledare tid, vägledning och stöd för detta

2. uppmuntra och ge pedagoger och arbetslag tid och stöd att starta miniprojekt inom de områden som beskrivits som föräldrastöd, modersmålsgrupper, workshops och romska projekt samt ge pedagoger och arbetslag möjlighet att genomföra och dokumentera dessa miniprojekt
3. uppmuntra och ge pedagoger och arbetslag tid och stöd att dokumentera de goda arbetssätt som finns på många avdelningar
4. ge pedagoger möjlighet att samla och utveckla material för modersmålsstödet exempelvis i materialbanker
5. ge pedagoger och ledare möjlighet att utbyta erfarenheter och öka sin kompetens genom studiebesök, studieresor, konferenser mm
6. använda pedagogisk dokumentation för att utveckla arbetet med språkutvecklingsanalyser och för att stödja barnens kunskapssökande på modersmålet exempelvis genom temaarbeten
7. utveckla den tekniska delen av pedagogisk dokumentation och språkutvecklingsanalyser exempelvis med stöd av IT
8. integrera ett eventuellt projekt om ett kulturcentrum inom stadsdelsförnyelsen

Rinkeby 10/6 2005 Kristina Höök